

کنش راز از حقوق تجارت

بنیاد علمی آموزشی مهر

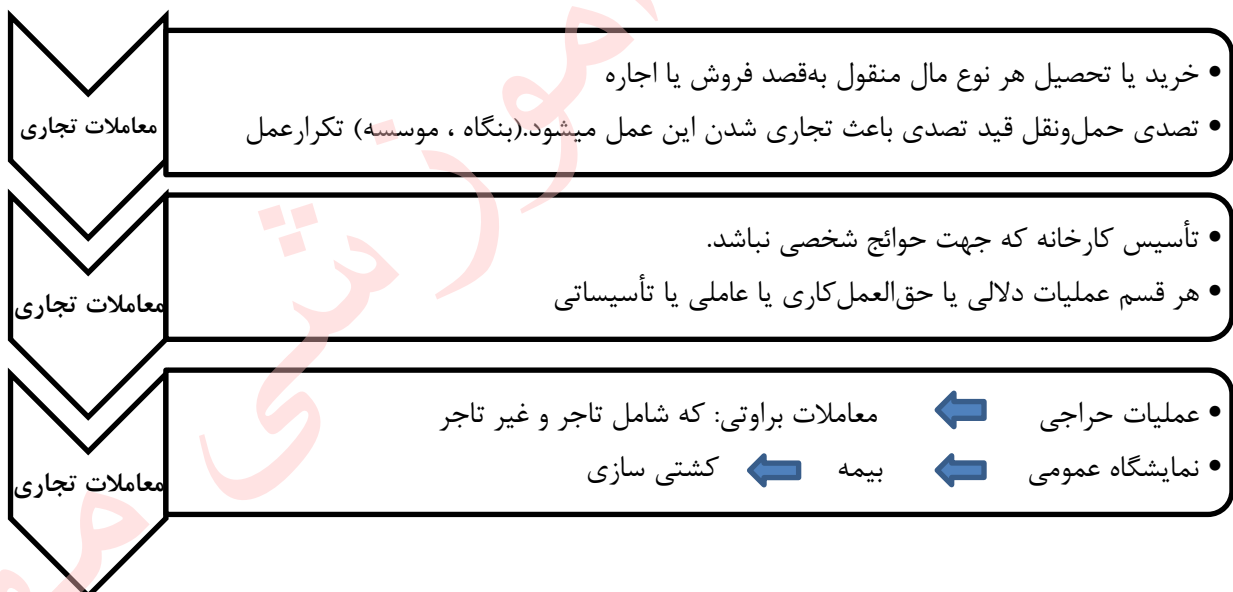
اشخاص حقوقی موضوع حقوق خصوصی

موسسات غیر تجارتي

ملاک مهم در تجاری شناخته شدن موسسه فعالیت آن موسسه است که در چه زمینه ای به فعالیت میکند، در مورد موسسات غیر تجاری باید عمل غیر تجاری باشد و نباید عمل تجاری انجام دهد زیرا اگر انجام دهد تاجر شناخته می شود و توجه به این موضوع حائز اهمیت می باشد که اگر فعالیت موسسه مستلزم انجام یک معامله تجاری شود این معاملات که فرع بر فعالیت های اصلی آنهاست، این موسسه را تاجر نمی کند.

برعکس اگر فعالیت غیر تجاری شخص حقوقی تحت الشعاع فعالیت تجاری آن باشد یا اصولاً شخص حقوقی بخواهد در قالب موسسه غیر تجاری به فعالیت تجاری بپردازد عمل غیر تجاری موضوع فعالیت او در شناسایی آن شخص حقوقی به عنوان یک شرکت تجاری تاثیری نخواهد داشت.

معاملات تجاری

پایان شخصیت حقوقی شرکت های مختلط:

شرکت های مختلط به دو دسته ی مختلط سهامی و غیرسهامی تقسیم می شود.

شرکت مختلط غیر سهامی:

انحلال شرکت مختلط غیرسهامی دقیقاً مطابق با انحلال شرکت تضامنی است. تنها در یک مورد با شرکت تضامنی متفاوت است. وجه تمایز انحلال شرکت تضامنی با مختلط غیرسهامی در این است که در مختلط غیر سهامی با مرگ ، حجر و ورشکستگی با مسئولیت محدود منجر به انحلال شرکت نمی شود.

شرکت مختلط سهامی:

نکته : در مورد پایان شخصیت حقوقی شرکت مختلط سهامی باید توجه کرد مجمع عمومی سهامداران در صورتی که در اساسنامه پیش بینی نشده باشد ، حق انحلال شرکت را ندارند.

بطلان شرکت

در شرکت های سهامی می توان با رفع موجبات بطلان به حیات (ادامه فعالیت) شرکت ادامه داد.

در مورد بقیه شرکت ها قانون گذار حکمی نداده است. پس در صورت بطلان نمی توان با رفع موجبات بطلان از انحلال شرکت جلوگیری کرد.

انحلال شرکت تجاری در صورت موت یا حجر یکی از شرکای ضامن

۱- شرکت های سهامی و تعاونی هیچ مقرره ای ندارد.

۲- شرکت با مسئولیت محدود طبق (م ۱۴۱ ق.ت) موجب انحلال می شود. محجوریت شرکا کلاً موجب انحلال شرکت نمی شود.

۳- شرکت های تضامنی و نسبی فوت یا حجر یکی از شرکا موجب انحلال می شود مگر اعلام رضایت سایر شرکا و وراث متوفی یا قیم شخص محجور (م ۱۳۶، ۱۸۹ ق.ت)

۴- شرکت های مختلط غیرسهامی با فوت یا حجر موجب انحلال نیست مگر با رضایت سایر شرکا یا رضایت وراث یا قیم شخص محجور.

۵- شرکت مختلط سهامی در صورتی موجب انحلال است که در اساسنامه پیش بینی شده باشد.

امضاء و مهر در اسناد تجاری

صدور برات و سفته را هم با مهر و هم با امضاء پذیرفته است. برخلاف آن ۲ فقط امضاء را در مورد چک پذیرفته است. منظور از امضاء خطوطی که با دست نقش می بندد، می باشد امضای چاپی قابل قبول نیست.

تاریخ صدور اسناد رسمی

در برات، سفته و چک باید تاریخ صدور درج شود. منظور از تاریخ صدور تاریخ تحریر ← روز ← ماه ← سال هست. ضمانت اجرای عدم ذکر تاریخ یعنی شامل اسناد تجاری نمی شود. نکته: در برات تاریخ باید با تمام حروف ذکر شود.

مبلغ سند تجاری

در برات و سفته الزام قانونی وجود دارد و باید مبلغ به حروف باشد. در چک الزامی برای درج به حروف نیست. (عدد قابل قبول است).

دارنده سند تجاری

در وجه حامل: ظهر نویسی ندارد و فقط قبض و اقباض موجب انتقال است. در وجه شخص معین: منحصر به شخص معین است. به حواله کرد شخص معین: با ظهر نویسی منتقل نماید.

اقسام ظهر نویسی

جهت انتقال (م ۲۴۵ ق.ت): انتقال برات به وسیله ظهرنویسی به عمل می آید.

جهت وکالت (م ۲۴۷ ق.ت): ظهرنویسی حاکی از انتقال برات است مگر این که ظهرنویس وکالت در وصول را قید نموده باشد که در این صورت انتقال برات واقع نشده ولی دارنده برات حق وصول ولدی الاقتضاء حق اعتراض و اقامه دعوی برای وصول خواهد داشت جز در مواردی که خلاف این در برات تصریح شده باشد.

جهت وثیقه (م ۳۶۱ ق.ت): اگر ظهرنویسی متضمن عبارات «برای وثیقه»، «برای رهن» یا هر عبارت دیگر باشد که حاکی از وثیقه است، دارنده می تواند کلیه حقوق ناشی از برات را اعمال نماید، اما در ظهرنویسی آن تنها می تواند به عنوان وکالت در وصول اقدام کند.

دریافت مبلغ (م ۳۱۶ ق.ت): کسی که وجه چک را دریافت می کند باید ظهر آن را امضاء یا مهر نماید اگر چه چک در وجه حامل باشد.

مرور زمان طرح دعوی در اسناد تجاری

۱- در دو حالت محدود به زمان ۵ ساله هستند.

]- از طرف تجار صادر شده باشند.

]- برای امور تجاری صادر شده باشند و پس از آن مسموع نیست.

۲- صادرکننده تاجر نباشد و برای امور تجاری هم صادر نشده باشد، فاقد مرور زمان است.

۳- آغاز مرور زمان ۵ سال خواهد بود.

]- از تاریخ صدور اعتراض نامه یا آخرین تعقیب قضایی

]- در صورت عدم اعتراض مرور زمان از تاریخ آخرین مهلت اعتراض

❖ اگر از طرف ۵ ساله یکی از مدیونین رسماً اقرار به دین نماید، تاریخ اجرا مبدأ مرور زمان ۵ ساله می‌گردد.

۴- اگر شخصی از سند تجاری به ضرر دارنده آن استفاده بلاجهت نموده باشد، دارنده سند تجاری می‌تواند علیه شخص تا مرور زمان اموال منقوله اقاله دعوی نماید.

❖ اگر سند تجاری فاقد یکی از شرایط اساسی مقرر در قانون باشد دیگر سند تجاری نیست و مرور زمان ندارد.

شرایط تأدیه شخص ثالث

شخص ثالث می‌تواند از سمت صادرکننده یا هر یک از ظهر نویسان وجه آن را تأدیه نماید.

پرداخت وجه توسط هر یک از امضاکنندگان سند تجاری صحیح است که قانوناً مسئول و متعهد باشد.

پس از پرداخت می‌تواند به آن کس که وجه را از جانب او پرداخت کرده، مراجعه و نیز به ظهر نویسان قبل از او و صادر کننده رجوع نماید.

در برات پرداخت شخص ثالث از جانب برات‌گیر که برات را قبول نکرده محل قانونی ندارد.

در برات پرداخت شخص ثالث از جانب برات‌گیر که برات را قبول کرده محل قانونی دارد اما تابع (ق.م) است.

ثالث تنها می‌تواند به کسی که وجه را از جانب او پرداخته مراجعه نماید و نیز ماقبل از او مراجعه کند.

اگر دو نفر در یک طرف حاضر به پرداخت باشند از جانب آن کسی پذیرفته می‌شود که به واسطه پرداخت او اشخاص بیشتری بری الذمه می‌گردند.

پرداخت وجه سند تجاری باید توسط شخص ثالث در ورقه اعتراض عدم تأدیه یا در ذیل آن قید شود.

پذیرش تأدیه شخص ثالث به میل دارنده سند تجاری نیست و هر مبلغی که از جانب شخص ثالث تأدیه شود موجب برائت مسئولین سند است.

تحلیل ماده ۴۲۳ ق.ت

هرگاه تاجر بعد از توقف معاملات زیر را انجام دهد باطل و بلا اثر خواهد بود:

هر صلح محاباتی یا هبه و به طور کلی هر نقل و انتقال بلاعوض اعم از این که راجع به منقول یا غیرمنقول باشد.

تادیه هر قرض اعم از حال یا موجدل به هر وسیله که به عمل آمده باشد.

هر معامله که مالی از اموال منقول یا غیرمنقول تاجر را مقید نماید و به ضرر طلبکاران تمام شود.

به طور خلاصه، آثار ورشکستگی به قرار زیر است:

سقوط حق تعقیب انفرادی بستانکاران	منع مداخله تاجر در اموال	ممنوعیت از مداخله در دعاوی
محرومیت از بعضی حقوق سیاسی و اجتماعی	حال شدن دیون مؤجل	تادیه و تامین مطالبات
سلب اعتبار	بطلان معاملات	

مجازات ورشکسته در صورت صدور حکم ورشکستگی به تقصیر و تقلب:

از تاریخ صدور حکم، تاجر ورشکسته از مداخله در تمامی اموال خود حتی آنچه ممکن است در مدت ورشکستگی عاید او شود، ممنوع است.

مطابق (ماده ۴۲۶ ق.ت)، معامله صوری به طور کلی باطل است و طرف معامله نمیتواند بهایی را که پرداخته است تماماً دریافت نماید، بلکه راجع به قیمت معامله مانند یک بستانکار عادی تلقی شده و در غرماء داخل خواهد گردید، در صورتیکه در مورد (مواد ۴۲۴ و ۴۲۵ قانون تجارت) اولاً معامله باطل نیست و ثانیاً طرف معامله قبل از تقسیم اموال تاجر به غرماء می تواند تمام بهای پرداختی را دریافت کند.

تحلیل (ماده ۴۴۰ ق.ت)

دادگاه ضمن صدور حکم ورشکستگی یا حداکثر ظرف ۵ روز پس از صدور حکم، یک نفر را به سمت «مدیریت تصفیه» تعیین می کند تا حساب های تاجر ورشکسته را تصفیه و دیون او را پرداخت کند. این فرد در قبال انجام وظایف قانونی، مستحق دریافت حق الزحمه ای است که از طرف دادگاه معین می شود.

تحلیل (ماده ۵۰۰ ق.ت)

معاملاتی که تاجر ورشکسته بعد از صدور حکم راجع به تصدیق قرارداد ارفاقی تا صدور حکم بطلان یا فسخ قرارداد مزبور نموده باطل نمیشود مگر در صورتیکه معلوم شود به قصد اضرار بوده و به ضرر طلبکاران هم باشد. ردیف

قوانین خاص مهم

ماده ۵ قانون صدور چک

قانونگذار در ماده پنج قانون صدور چک (مصوب ۱۳۵۵) صراحتاً تکلیف این موضوع را روشن نموده است. در ماده مزبور آمده است: در صورتی که موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ مندرج در چک باشد به تقاضای دارنده چک، بانک مکلف است مبلغ موجود در حساب را به دارنده چک بپردازد و دارنده چک با قید مبلغ دریافت شده در پشت چک و تسلیم آن به بانک، گواهینامه ای مشتمل بر مشخصات چک و مبلغی که پرداخت شده از بانک دریافت می نماید.

بنابراین چک مزبور فقط نسبت به مبلغی که کارسازی نشده است بی محل محسوب و گواهینامه بانک در این مورد برای دارنده چک جانشین اصل چک خواهد بود.

در مورد این ماده نکاتی را به اختصار بیان می کنیم:

طبق آنچه گفته شد امکان پرداخت جزئی در چک وجود خواهد داشت، بنابراین نمی توان تمام چک را بی محل دانست.

این در حالی است که باید بیان کرد (ماده ۵ قانون صدور چک) منطبق بر قاعده مندرج در (ماده ۲۷۷ قانون مدنی) و برخلاف قاعده مذکور در (ماده ۲۶۸ قانون تجارت) می باشد. با این توضیح که بانک در صورت کسر موجودی حساب صادرکننده در صورتی مکلف به پرداخت مبلغ موجود در حساب بانکی صادرکننده می باشد که دارنده پرداخت را تقاضا نموده باشد.

در صورت کسر موجودی حساب بانکی صادرکننده، بانک اصل چک را از دارنده دریافت و صرفاً نسبت به مبلغی که پرداخت نشده، گواهی عدم پرداخت صادر می نماید بنابراین دارنده چک مزبور دیگر سندی (چک) در دست نخواهد داشت تا بتواند نسبت به مابقی مبلغ چک که پرداخت نشده به صادرکننده مراجعه نماید، اما در این مورد و مطابق (ماده ۵ قانون صدور چک)، گواهینامه عدم پرداخت چک به حکم قانون، جانشین اصل چک خواهد بود و دارنده با استناد به همان می تواند مابقی مبلغ مندرج در چک را از صادرکننده مطالبه نماید.

پرداخت بخشی از وجه چک از حیث صلاحیت دادگاه (صلاحیت نسبی)، به منظور اقامه دعوا نسبت به باقی مانده وجه چک اثر می گذارد. به طور مثال ممکن است کسری حساب بانکی صادرکننده برای پرداخت وجه چک، فقط چهارمیلیون تومان باشد، در این صورت دارنده برای دریافت این مبلغ دیگر نمی تواند به دادگاه مراجعه کند، زیرا مرجع صالح جهت رسیدگی به دعاوی موصوف تابعی از میزان خواسته (مبلغ مورد مطالبه)